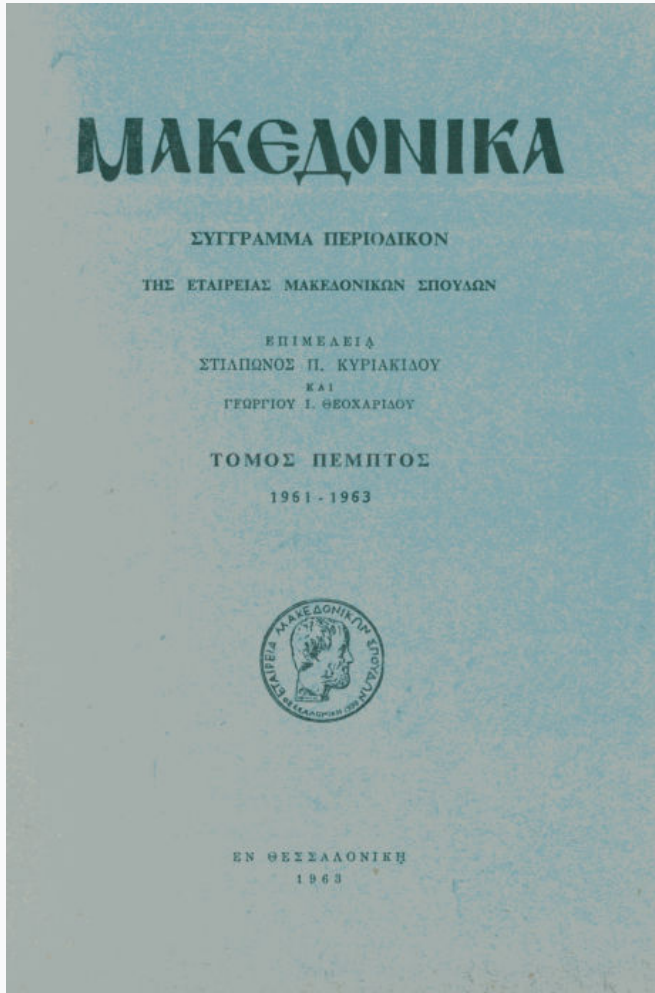

Μακεδονικά

Τόμ. 5, Αρ. 1 (1963)

Αναστασίου Εμμ. Χριστοδούλου, Ιστορία της Βεροίας

Γ. Ι. Θεοχαρίδης

doi: [10.12681/makedonika.822](https://doi.org/10.12681/makedonika.822)

Copyright © 2014, Γ. Ι. Θεοχαρίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Θεοχαρίδης Γ. Ι. (1963). Αναστασίου Εμμ. Χριστοδούλου, Ιστορία της Βεροίας. *Μακεδονικά*, 5(1), 499–501. <https://doi.org/10.12681/makedonika.822>

κατόπιν ἀπαριθμῆι ἐκ τῶν πρακτικῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐξ ἐγγραφῶν καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν τοὺς φερομένους ὡς μητροπολίτας Βεροίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας μετὰ γενικά τινὰ περὶ τῆς θέσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐντὸς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ὁ σ. συλλέγει ἐκ διαφόρων, ὡς φαίνεται, πηγῶν πλῆθος ὀνομάτων μητροπολιτῶν Βεροίας. Ἐξηγεῖ κατόπιν διατὶ ὁ τίτλος τοῦ μητροπολίτου Βεροίας ἀναφέρει αὐτὸν καὶ ὡς Ναούσης καὶ καταπολεμῆι τὴν γνώμην, ὅτι ἡ μητρόπολις Βεροίας ὑπήγετό ποτε ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος, ὑποστηρίζων ὅτι αὕτη ὑπήγετο εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅπως καὶ ὅλοι αἱ ἄλλαι.

Διὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι σήμερον, ἀπαριθμοῦνται οἱ γνωστοὶ πλέον μητροπολίται τῆς Βεροίας καὶ γίνεται βραχὺς λόγος περὶ τῆς θρησκευτικῆς σημερινῆς κινήσεως ἐν Βεροίᾳ διὰ τῆς ἰδρύσεως διαφόρων χριστιανικῶν συλλόγων.

II. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος βιογραφοῦνται συντόμως εἴκοσι μία θρησκευτικαὶ προσωπικότητες, αἱ ὁποῖαι εἴτε κατάγονται ἐκ Βεροίας εἴτε ἐπεσκέφθησαν τὴν Βέροϊαν, ἀπὸ τοῦ Βεροιώεως πατριαρχοῦ Νήφωνος (1311 - 1315) μέχρι τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ (1714 - 1779).

III. Εἰς τὸ τρίτον μέρος ἀπαριθμοῦνται μετὰ συντόμου ἱστορίας αὐτῶν τριάκοντα ἐν μοναστήρια, κείμενα ἐντὸς καὶ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Βεροίας, γινομένου ἰδιαιτέρου λόγου διὰ τὰ μοναστήρια τῆς Ναούσης.

IV. Εἰς τὸ τέταρτον μέρος ἀπαριθμοῦνται ἑβδομήκοντα δύο ἐκκλησίαι, ἐκ τῶν ὁποίων πενήκοντα τρεῖς ὑπάρχουν μέχρι σήμερον, καὶ τέσσαρες ἐκκλησίαι τῆς Ναούσης. Περὶ τῶν σφωζομένων δίδονται σύντομοι πληροφορίες.

*Ἡ ἐργασία παρὰ τὸν ἐκλαϊκευτικόν της χαρακτῆρα εἶναι πολὺ ἐπιμελής. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἐκ τοῦ ἀνωτέρω λόγου δὲν σημειοῦνται αἱ πηγαὶ τῶν πληροφοριῶν τοῦ σ., οὐδεμία συζήτησις πρὸς τὸ παρὸν περὶ τῆς ἀκριβείας τούτων δύναται νὰ γίνη. Ἀσφαλῶς ὅμως, ὅταν δημοσιεύσῃ τὰς πηγὰς του, πολλὰ πληροφορίας του θὰ ἐλεγχθοῦν ὡς μὴ ἀκριβεῖς.

Ὁ σ. μὲ δύναμιν ἐργασίας ἀξιοσημείωτον ἔδωκεν οὕτω εἰς τοὺς ἐρευνητὰς τοῦ μέλλοντος ὁδηγὸν διὰ μίαν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βεροίας, διὰ τοῦτο εἶναι ἀξίος ἐπαίνου καὶ εὐχαριστιῶν, δεδομένου πρὸς τούτους ὅτι τὸ ἔργον, ἄνευ ἐπιστημονικῶν ἀξιώσεων νέας ἐρεῦνης, ὑπηρετεῖ, τόσον μάλιστα ἐπιμελῶς συντεθειμένον, κοινωφελῆ σκοπὸν.

Γ. Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ

*Αναστασίου Ἐμμ. Χριστοδούλου, Ἱστορία τῆς Βεροίας. Βέροια 1960. Σελ. 176. (Μετὰ πολλῶν εἰκόνων ἐντὸς κειμένου).

Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου εἶναι ὀλίγον παραπλανητικός. Δὲν πρόκειται ἀκριβῶς περὶ συστηματικῆς καὶ κατὰ χρονικὰς περιόδους ταξινομημένης ἱ-

στορίας τῆς πόλεως Βεροίας, ἀλλὰ περὶ τοῦ εἶδους, τοῦ λεγομένου «Λεύκωμα», εἰς τὸ ὁποῖον ἐνυπάρχουν κατὰ τὸ ἥμισυ ἱστορικά, ἀρχαιολογικά καὶ λαογραφικά στοιχεῖα καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἀνεκδοτολογία, προσωπικαὶ ἀναμνήσεις τοῦ συγγραφέως καὶ προσωπογραφίαι, πάντα «ἀτάκτως ἐρριμμένα» εἰς μὴ ἠριθμημένα κεφάλαια.

Ἡ ἔργασία στερεῖται τελείως ἐπιστημονικῆς χαρακτῆρος καὶ δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς ἔχει, παρὰ τὸν ἐπιστημονικὸν τίτλον τοῦ ἔργου, τοιαύτας ἀξιώσεις. Εἰς τὰ ἱστορικά κεφάλαια οὐδεμίαν ἀκριβῆς παραπομπὴ εἰς πηγὰς γίνεται, οὐδὲ συγκεντρῶνται κἄν πληροφορία πηγῶν ἐπὶ ὀρισμένων ζητημάτων. Αἱ δὲ ἱστορικαὶ πληροφορίες τοῦ σ. εἶναι ἀνεύθυνοι καὶ λανθασμένα. Ἰδοὺ μερικὰ παραδείγματα : Σελ. 9 : «Τὸ 989 μ.Χ. κατελήφθη (ἡ Βέροια) ὑπὸ τοῦ Κρούμμου. Τὸ δὲ 1001 μ.Χ. ἀνακατελήφθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου». (Ὁ Τσάρος τῶν Βουλγάρων Κρούμμος ἀπέθανε πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν 13 Ἀπριλίου 814 μ.Χ., αἱ δὲ ἐπιδρομαὶ του περιορίζοντο εἰς τὴν Θράκην μεταξὺ Μεσημβρίας καὶ Ἀδριανουπόλεως καὶ μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τί ζητεῖ ὁ Κρούμμος εἰς τὴν Βέροϊαν 175 ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του ;). Πάλιν σελ. 9 : «Τὸ 1185 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Σικελῶν. Τὸ 1186 ὑπὸ τῶν Βλαχοβουλγάρων, οἵτινες ἴδρυσαν Μέγα Βλαχικὸν Κράτος». (Οἱ Νορμανδοὶ τοῦ 1185 κατηθύνθησαν κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, τὸ δὲ β' Βουλγαροβλαχικὸν κράτος τῆς Μεγάλης Βλαχίας ἐξετείνεται ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν κατέσχε τὴν Βέροϊαν). Εἰς τὰ ἀρχαιολογικά πάλιν κεφάλαια (σ. 10-26) παρατίθενται μὲν τὰ κείμενα πολλῶν ἐπιγραφῶν τῆς Βεροίας καὶ γίνεται λόγος περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Χριστοῦ τῆς Βεροίας καὶ τοῦ ζωγράφου αὐτοῦ Καλιέργη, ἀλλὰ ἡ σοβαρότης τῶν πραγμάτων μειοῦται διὰ παρατηρήσεων, ὡς ἡ ἐξῆς (σ. 23) : «Παρεμπιπτόντως χρονολογικῶς ἀναφέρομεν ὅτι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Χριστοῦ εἶχον τὸ προνόμιον, ὅπως μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ἐπιστρέφοντες οἴκαδε, γεύονται ἔνωρίτερον τῶν ἄλλων τὰ χριστογεννητικά ἐδέσματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύουσαν θέσιν εἶχον οἱ πατροπαράδοτοι «Σαρμάδες». Ἐνας μάλιστα φαγᾶς συμπολίτης μας τόσον πολὺ ἠδύχαριστεῖτο ἀπὸ τὸ νόστιμον καὶ τερψιλαργύγιον τοῦτο φαγητόν, ὥστε κατεβρόγχθιζε σαράντα σαρμάδες, πρὸς τιμὴν ἴσως τῶν σαράντα ἡμερῶν τῆς νηστείας...». Τοιαῦται παρατηρήσεις, ὡς καὶ πλῆθος ἄλλο παραπλησίον (βλ. σ. 25, 40, 59, 115 κ.ἄ.) ἀφοπλίζουν πᾶσαν κριτικὴν.

*Αναγνωρίζοντες τὴν ἀναμφισβήτητον ἀγάπην τοῦ σ. πρὸς τὴν γενέτειράν του πόλιν περιοριζόμεθα μόνον νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ ἔργον του ὡς μόνην δικαιολογίαν τοῦ κόπου τῆς συγγραφῆς καὶ τῆς ἐκτυπώσεώς του ἔχει, εἰ μὴ τι ἄλλο, τὸ γεγονός, ὅτι διασώζει ἐκ τῆς λήθης μερικὰ στοιχεῖα τῆς τοπικῆς ἱστορίας τῆς Βεροίας, ἀφορῶντα εἰς πρόσωπα καὶ πράγματα, ὡς

καί τινα λαογραφικά, ὡς π. χ. εἰς τὰ κεφάλαια 1) Οἱ εὐεργέται καὶ δωρηταί, σ. 84 κέ., 2) Αἱ ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις, σ. 99 κέ.. 3) Ἡ μεγάλη πυρκαϊὰ τῆς Βεροίας τοῦ 1864, σ. 107 κέ., 4) Τὰ ἀρχαιολογικὰ ἱστορικὰ μνημεῖα (παλαιὰ ἀρχοντικά), σ. 115 κέ., 5) Βεργιώτικα ἤθη καὶ ἔθιμα, σ. 141 κέ., 6) Οἱ Βεργιώτικοι τύποι, σ. 149 κέ., 7) Τὰ ἀνέκδοτα, σ. 161 κέ., 8) Τὰ Βεργιώτικα τραγούδια, σ. 165 κέ. κ.ἀ., ὥστε ὁ καταλληλότερος τίτλος τοῦ ἔργου θὰ ἦτο μᾶλλον «Λαογραφικὰ Βεροίας», ἀφοῦ περὶ οὐδεμιᾶς ἱστορίας πρόκειται. Ἄλλὰ καὶ τὰ λαογραφικὰ ἀκόμη ἀπαιτοῦν αὐστηρὰν ταξινομήσιν κατὰ λαογραφικὰ θέματα καὶ ἀντικειμενικὴν συλλογὴν τοῦ ὕλικου. Ταῦτα ὅμως δὲν τηροῦνται εἰς τὸ ἔργον τοῦ σ., ὅπου ἀπὸ τὴν ἀπαγωγὴν τῆς ἀνεμιᾶς τοῦ Δεσπότη ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὸ 1887, σ. 109 — θέμα ἱστορικὸν— μεταβαίνομεν εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ τῆς μεγάλης πλημύρας τῆς Βεροίας τὴν 9 Δεκεμβρίου 1935, σ. 111, καὶ ἔπειτα πάλιν ὀπίσω εἰς τὴν Τουρκοκρατίαν μὲ τὰ Παλαιὰ Ἀρχοντικά (Ἀρχαιολογικὰ ἱστορικὰ μνημεῖα, σ. 115)—θέμα λαογραφικὸν — ἢ ἀπὸ τὴν Ἀπόπειραν ἐξισλαμίσσεως κορασίδος, σ. 122,—θέμα πάλιν ἱστορικὸν — εἰς τὴν Ἰδρυσιν τοῦ Ὁδείου τῆς πόλεως τὸ 1927, σ. 123, καὶ πάλιν ὀλίγον κατωτέρω εἰς τὸ λαογραφικὸν θέμα τῆς ἐξαφανίσσεως τῶν ἀρχοντικῶν τῆς πόλεως, σ. 133. Ἡ παλινδρομικὴ ὁμῶς αὕτη κίνησις τοῦ σ. μεταξὺ τῶν θεμάτων του ἐξακολουθεῖ καὶ δημιουργεῖ αἰσθημα ἰλίγγου εἰς τὸν ἀναγνώστην.

Ἡ ἀποθάρρυνσις βεβαίως τοπικῶν λογίων καὶ ἡ ἀποτροπὴ τῶν ἀπὸ τῆς χρῆσιμον ἀπασχολήσεως τῶν μὲ τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου τῶν καὶ ἐσφαλμένη εἶναι καὶ ἐθνικῶς ἐπιζημία, ἀλλὰ ὑπάρχον καὶ μερικοὶ στοιχειώδεις κανόνες τακτοποιήσεως τῆς ὕλης καὶ διακρίσεως τοῦ σοβαροῦ ἀπὸ τοῦ ἀσημάντου ἢ γελοίου, ἀπαραίτητοι διὰ τὴν σοβαρὰν ἐμφάνισιν μιᾶς ἐργασίας, ἰδίως ὅταν φέρῃ αὕτη τὸν βαρὺν τίτλον «Ἱστορία».

Γ. Ι. ΓΕΟΧΑΡΙΑΔΗΣ

Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη, 'Ο λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη 1959. Σελ. 92. [Μετὰ ἀγγλικῆς βραχείας περιλήψεως, 3 σχεδιαγραμμάτων ἐντὸς κειμένου, μιᾶς χαλκογραφίας, 4 εἰκόνων καὶ ἑνὸς σχεδιαγράμματος ἐκτὸς κειμένου]. Τύποις Ν. Νικολαΐδη.

Τὸ ὅλον ἔργον ἐν τῇ οὐσίᾳ του διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, εἰς ἓν πρῶτον μέρος ἱστορικόν, περιλαμβάνον τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ λιμένος της μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ 1912 εἰς τὰ κεφ. Α' - Δ', καὶ εἰς ἓν δεύτερον μέρος συγχρόνου ἐποχῆς, περιλαμβάνον τὴν ἱστορίαν μόνον τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι σήμερον εἰς τὰ κεφ. Ε' - Θ' καὶ εἰς τὸ Ἐπίμετρον. Ὁ σ. ὅμως ἐπροτίμησε νὰ μὴ κάμῃ τὴν διάκρισιν ταύτην εἰς δύο μέρη, ἀλλὰ νὰ ἀριθμῆσιν μόνον κατὰ κεφάλαια, ἢ διακρίσις ὁμῶς εἶναι διαφανῆς καὶ ἐπιβεβλημένη ἐκ τῶν πραγμάτων.